

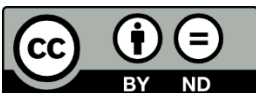
Solaris, de Stanisław Lem

Nicolae Sfetcu

25.08.2020

Sfetcu, Nicolae, "Solaris, de Stanisław Lem", URL = <https://www.telework.ro/ro/e-books/solaris-de-stanislaw-lem/>

Email: nicolae@sfetcu.com

Acest articol este licențiat Creative Commons Attribution-NoDerivatives 4.0 International. Pentru a vedea o copie a acestei licențe, vizitați <http://creativecommons.org/licenses/by-nd/4.0/>.

Text online: <https://www.telework.ro/ro/structura-atomului/>

Extras din:

Sfetcu, Nicolae, "*Solaris (Andrei Tarkovsky): Umanitatea dezumanizată*", pg. 1-6, MultiMedia Publishing (2018), ISBN 978-606-94665-5-1, URL = <https://www.telework.ro/ro/e-books/solaris-andrei-tarkovsky-umanitatea-dezumanizata/>

Solaris este un roman filozofic de ficțiune din 1961 al scriitorului polonez Stanisław Lem. Cartea se axează pe temele naturii memoriei umane, experienței și inadvertenței comunicării între speciile umane și non-umane.

În cercetarea și examinarea suprafeței oceanice a planetei Solaris de la o stație de cercetări, oamenii de știință umani, la rândul lor, sunt aparent studiați de planeta în sine, care sondează și examinează gândurile ființelor umane care o analizează. Solaris are capacitatea de a le scoate la suprafață preocupările secrete, preocupările vinovate, într-o formă materială, astfel încât fiecare om de știință se confruntă personal cu acestea.

Toate eforturile de explorare umană a secretelor Solaris s-au dovedit inutile. După cum a scris Lem: "Particularitatea fenomenelor pare să sugereze că observăm un fel de activitate rațională, dar semnificația acestei activități aparent raționale a Oceanului Solarian este dincolo de posibilitățile ființelor umane."

Publicat prima dată la Varșovia în 1961, traducerea poloneză-franceză-engleză a lui *Solaris* din 1970 este cea mai cunoscută dintre lucrările traduse în limba engleză de către Lem.

Rezumatul

Solaris cronicizează inutilitatea ultimă a încercărilor de comunicare cu viața extraterestră pe o planetă îndepărtată. Solaris este aproape complet acoperit de un ocean care se dovedește a fi un singur organism, cuprinzând întreaga planetă. Oamenii de știință pământeni au ajuns la concluzia că este o ființă cu simțuri și încearcă să comunice cu ea.

Kris Kelvin sosește la bordul stației Solaris, o stație de cercetare științifică care se învecinează cu suprafața oceanică a planetei Solaris. Oamenii de știință de acolo au studiat planeta și oceanul ei timp de mai multe decenii, dar în zadar. O disciplină științifică cunoscută sub numele de Solaristica a degenerat de-a lungul anilor la pur și simplu observarea, înregistrarea și clasificarea

fenomenelor complexe care au loc pe suprafața oceanului. Până în prezent, ei au elaborat doar o nomenclatură elaborată a fenomenelor - dar nu înțeleg ce înseamnă într-adevăr aceste activități. Cu puțin înainte de sosirea psihologului Kelvin, echipajul a expus oceanul la o experimentare mai agresivă și neautorizată, cu un bombardament cu raze X de înaltă energie. Experimentarea lor dă rezultate neașteptate și devine din punct de vedere psihologic traumatizant pentru ei ca oameni defavorizați individual.

Răspunsul oceanului la intruziunea lor expune aspectele mai profunde și ascunse ale personalităților oamenilor de știință umani - în timp ce nu dezvăluie nimic despre natura oceanului în sine. În măsura în care acțiunile oceanului pot fi înțelese, oceanul pare să testeze mințile oamenilor de știință, confruntându-i cu gândurile și amintirile cele mai dureroase și repetate. Aceasta face acest lucru prin materializarea simulacrului fizic, inclusiv a celor umane; Kelvin se confruntă cu amintiri ale iubitei lui moarte și cu vinovăția pentru sinuciderea ei. Necazurile celorlalți cercetători sunt relatate doar în trecut.

Inteligența oceanului exprimă fenomene fizice în moduri dificile pentru protagoniști de explicat folosind metoda științifică convențională, ceea ce afectează profund oamenii de știință. Mentea extraterestră a lui Solaris este atât de mult diferită de mintea umană, încât încercările de comunicare între specii sunt un eșec sumbru.

Personaje

Protagonistul, dr. **Kris Kelvin**, este un psiholog recent venit de pe Pământ pe stația spațială care studiază planeta Solaris. El coabitase cu Harey, care s-a sinucis atunci când el a abandonat relația. Dublura ei exactă este vizitatorul său la bordul stației spațiale și devine un personaj important.

Snauteste prima persoană pe care Kelvin o întâlnește la bordul stației, iar vizitatorul său nu este arătat.

Ultimul locuitor cu care Kelvin se întâlnește este **Sartorius**, cel mai reclus membru al echipajului. El apare doar intermitent și este mereu suspicios față de ceilalți membri ai echipajului. Vizitatorul său rămâne anonim; Kelvin obține doar o bucată de pălărie de paie.

Gibarian, care a fost un instructor al lui Kelvin la universitate, se sinucide cu doar câteva ore înainte ca Kelvin să sosească la stație. Vizitatorul lui Gibarian era o "negresă gigantică", care apare de două ori lui Kelvin; în primul rând într-un hol imediat după sosirea lui, și apoi în timp ce examinează cadavrul lui Gibarian. Se pare că nu știe de ceilalți oameni pe care îi întâlnește, sau pur și simplu alege să îi ignore.

Harey, care s-a sinucis cu o injecție letală după ce s-a certat cu Kelvin, se întoarce ca vizitator. Copleșit de emoții conflictuale după ce se confruntă cu ea, Kelvin atrage primul vizitator Harey într-o navetă și o lansează în spațiul cosmic pentru a se debarasa de ea. Soarta ei este necunoscută celorlalți oameni de știință. Snaut sugerează să folosească naveta lui Harey pentru a afla starea ei, dar Kelvin obiectează. Harey re apare în curând, dar fără memoria incidentului de pe navetă. Mai mult, a doua Harey devine conștientă de natura ei tranzitorie și este bântuită de faptul că a fost Solaris de la început, afectând pe Kelvin în moduri necunoscute. După ce a ascultat o înregistrare pe bandă de către Gibarian, și astfel învățându-și adevărata natură, încearcă să se sinucidă prin consumul de oxigen lichid. Acest lucru eșuează datorită faptului că corpul său este alcătuit din neutrino, stabilizat de un câmp de forță necunoscut și are o putere incredibilă, cât și capacitatea de a se regenera rapid de la toate leziunile. Ulterior, îl convinge pe Snaut să o distrugă cu un dispozitiv dezvoltat de Sartorius, care perturbă structura sub-atomică a vizitatorilor.

Adaptări cinematografice

Solaris a fost filmat de trei ori:

Solaris (1968), regizat de Boris Nirenburg. Urmează complotul destul de îndeaproape și menține accentul pe planetă, mai degrabă decât relațiile umane.

Solaris (1972), regia Andrei Tarkovski. Filmul urmează vag complotul romanului, subliniind relațiile umane în loc de teoriile autorului Lem - în special viața pe pământ a lui Kelvin, înainte de călătoria sa spațială spre planetă. Filmul a câștigat Marele Premiu la Festivalul de Film de la Cannes din 1972.

Solaris (2002), regizat de Steven Soderbergh, cu George Clooney și produs de James Cameron, subliniind totodată relațiile umane - și excluzând din nou temele științifice și filosofice ale lui Lem.

Lem însuși a observat că niciuna dintre versiunile filmului nu descrie o mare parte din extraordinara "alienare" fizică și psihică a oceanului Solaris:

„... din ce cunosc eu, cartea nu era dedicată problemelor erotice ale oamenilor din spațiul cosmic ... În calitate de autor al lui Solaris îmi voi permite să repet că am vrut numai să creez o viziune a unei întâlniri umane cu ceva care cu siguranță există într-o manieră puternică, dar nu poate fi redusă la concepte, idei sau imagini umane. De aceea, cartea a fost intitulată "Solaris" și nu "Iubirea în spațiul cosmic".“

- Stanisław Lem, *Stația Solaris* (8 decembrie 2002)

Tarkovsky recunoaște aceste diferențe, afirmând:

"în contradicție cu ideea inițială a lui Lem, pentru că eu eram interesat de problemele vieții interioare, de probleme spirituale, ca să spun așa, și el era interesat de coliziunea dintre om și Cosmos, Necunoscutul cu literă mare "N". Aceasta este ceea ce îl interesează. Într-un sens ontologic al cuvântului, în sensul problemei cunoașterii și al limitelor acestei cunoașteri - este vorba despre

asta. El a spus chiar că omenirea a fost în pericol, că a existat o criză de cunoaștere atunci când omul nu mai simte ... Această criză este în creștere, un bulgăre de zăpadă, ia forma diverselor tragedii umane, inclusiv ale oamenilor de știință "

Diferența este evidentă și din explicația lui Tarkovski despre procesul de aducere la viață a Solaris. Tarkovski a comentat romanul lui Lem

"M-a atras doar pentru că pentru prima dată am întâlnit o lucrare despre care aș putea spune: ispășire, aceasta este o poveste a ispășirii. Ce este ispășirea? - Remușcare. Într-un sens clasic simplu al cuvântului - când rememorăm păcatele din trecut, păcatele, se transformă în realitate. Pentru mine acesta a fost motivul pentru care am realizat un astfel de film "

Critici și interpretări

Într-un interviu, Lem a comentat că romanul "a fost întotdeauna o pradă succulentă pentru critici", cu interpretări variind de la cele ale fenomenului freudismului la anticomunism, acesta din urmă afirmând că Oceanul este URSS, iar oamenii de pe stația spațială sunt sateliții sovietici. El a comentat, de asemenea, despre absurditatea copertii cărții pentru ediția din 1976 că romanul "a exprimat credințele umane ale autorului despre calitățile morale ridicate ale omului". Lem a remarcat faptul că criticul care a promulgat ideea freudistă a căzut într-o greșeală, deoarece și-a bazat psihanaliza pe dialogurile din traducerea în limba engleză, în timp ce diagnosticul său ar fi eșuat în idiomurile din textul original polonez.